

Dvægavl og Meierievæsen.

(Frit oversat efter: „Landwirthschaftliche Miscellen, v. J. D. Martens, Oldenburg in Holstein, 1844“).

1.

Hornqvægets Forædling.

For Hestenes Forædling er der i de senere Aar, baade i Hertugdømmerne og Kongeriget, gjort ikke saalidet, og man har for det meste heri taget Engländernes Forbillede til Mønster. For Hornqvægets Forbedring er derimod endnu kun gjort saare lidet, og Følgerne deraf ere neppe kjendelige. Da imidlertid i næsten alle store Landhuusholdninger i Hertugdømmerne Meieriet afgiver Hovedindtægten, og da i Kongeriget det holstenske Kobbelfrug, om end i noget forandret Skikkelse, er den almindelige Driftsmaade paa de større Eiendomme, og Meieriet følgelig ogsaa der burde udgjøre en Hovedindtægt; saa ligger heri vist en Dpfordring til alle tænkende Landmænd til at arbejde hen til en saadan Forædling af Hornqvæget, for at det størst mulige Udbytte deraf kunde have.

Hornqvægets Forædling kan opnaaes ad trede Veie: 1) Ved Forædling af Egnens almindelige Race, 2) ved Krydsning af forskjellige Racer, 3) ved Anskaffelsen af en ædlere Stamme af begge Røn.

Den gode Virkning af en Dvægbesætnings Forædling i og ved sig selv, eller dog kun ved Tilkjøb af udmærkede Individier fra den nærmeste Omegn, har Erfaringen allerede paa mangfoldige Steder godtgjort.

Man har kun herved at agte paa, at Kalvene, baade Dvier og Tyre, bestandig tillægges af de Køer, som vi ved opmærksom Jagttagelse have lært at kjende som de bedste, at Kalvene i deres Udviklingsperiode faae rigelig Næring og omhyggelig Pleie, og at, især hvis det er os om at gjøre, at faae vor Besætning af større Bært, de unge Dyr ikke benyttes til Avl førend i det tredie Aar. Denne Art af Forædling har fremfor de andre de Fortrin, at den kan udføres med mindst Beskostning, at man har Retningen af Forædlingen ganske i sin Magt, at Opdrættet er vant til den Vinter- og Sommer-Næring, man kan yde, til Klimaet, Vandet o. s. v. Da Danmark i flere Egne allerede har ret gode Dvægracer, f. Ex. i Angel, ved Tønder, Ribe, Holslebø, saa vilde ved tilstrækkelig Opmærksomhed fra Opdrætternes Side meget ad denne Vej kunne udrettes til Forbedringen af hele Landets Dvægavl. Vel er denne Vej noget langsom, men den fører sikkert til Maalet; heller ikke kan man ad denne Vej saa lige bringe sit Dvæg paa det Trin af Forædling som de bedre Racer have opnaaet, men det er dog høist sandsynligt, at man for sit eget Brug netop vilde faae det bedste Dvæg. Saaledes er hos os Angler- og Vallumer-Racerne med deres mange gode Egenstaber fremkaldte og vedligeholdte alene ved den Omhyggelighed, som Landmændene i disse Egne anvende paa deres Opdræt.

Den forsøgte Forædling ved den saakaldte Krydsning bestaaer deri, at man anvender Tyre af en for bedre ansæet Race til Avl med sine bedste Masketøer,

og opdrætter deres Afkom med størst mulig Omhyggelighed. Næsten overalt i Landet har man allerede gjort Smaaforsøg paa ad denne Wei at forbedre sit Dvæg, men ikke i saadant Omfang og med saadant Held, at det har havt nogen synderlig Indflydelse paa Landets eiendommelige Dvægrace i det Hele. Man har saaledes forsøgt Krydsning ved Sveizer-, Tyroler- og Engelse-Tyre, og man har vel ogsaa ved denne Krydsning frembragt større og smukkere Dvæg, men ikke saadant, der ved sin Mælkerigdom og Nøisomhed var mere lønnende under vore Forhold. Ikke sjældent slægte Kalvene Moderen langt mere paa end den ædelere Fader, saa at man næppe synes at være kommen fremad, ja ofte faaer man endog Afkom med begge Forældrenes Lyder uden deres Dyder; og da man først ved anden eller tredie Kælvning med nogenlunde Sikkerhed kan bedømme en Koes Værd som Malkes, saa kan man ikke førend om 5 til 6 Aar faae nogen sikker Mening om Resultatet af sine Bestræbelser. Det er altsaa en usikker, langsom og kostbar Maade at forbedre en stor Besætning paa. Hvad der imidlertid efter vor Mening mest har bidraget til den foretagne Krydsnings mindre heldige Resultater og ringe Fremgang, er vistnok den Omstændighed, at Parringsdyrene have været af altfor uensartet Natur og Bygning. Naar man saaledes seer den lavbenede, langstrakte og kjødfulde yorkshirsk Tyr ved Siden af den høibenede, spinkle sjellandske Ko, saa vil man let kunne forklare sig, at Afkommet vanskeligt kan faae de Egenheder, man har tilsigtet. Derimod troe vi, at en Krydsning

af de nærmere beslægtede indenlandske Racer med fuld Foie vil kunne anbefales til Landmændenes Opmærksomhed. Saaledes vilde det syenske Dvæg passende kunne foræbles ved Angler-Dvæg, det sjellandske uden Tvivl bedst ved den syenske eller jydsk Race. Angler-racen kunde maaskee selv med Nytte krydses med Marstracen; men det maa fremhæves, at al Krydsning snarere er skadelig end gavnlig, naar ikke paa samme Tid en saadan Nygt og Pleie indføres, som nogenlunde svarer til den, hvori Handyret er opdrættet.

Bed at anskaffe sig en Stamme af baade Hans og Hundyr, udsøgt iblandt en saadan Race, som vi ansee for passende til vore Forhold, ved at holde denne Stamme reen, og omhyggeligt at pleie Afkommet, vil man sikkert, lettest og hurtigst forskaffe sig en udmærket Besætning, naar man kan give denne Stamme en saadan baade Vinter- og Sommernæring, som den var vant til i sin Hjemstavn. Dette er en uundgaaelig Betingelse, hvis ikke det tilsigtede Diemed enten ganske, eller dog for største Delen, skal forfeiles. Foderet bidrager ligesaameget, om ikke mere, til Racens Bedligholdelse og Udvikling som Herkomsten, og i samme Forhold, som hint formindskes eller forringes, bliver selv det bedste Dvæg mindre og ringere. Man bør derfor nøie overveie de Forhold, hvorunder man virker, og derefter vælge den Race, hvoraf man vil indkjøbe sin Stamme. Det vilde saaledes aldrig svare Regning at hense Marstracen som Stamqvæg til nogen som helst af Landets øvrige Egne, da det maatte blive altfor dyrt, kunstigen at erstatte det kraftige Marst-

græs og Marfshø. Derimod vilde den mælkfrige Bælummer-Race, fra Egnen mellem Tønder og Husum, let kunne forplantes til alle Landets bedre Egne, naar blot en bedre Vinterrygt samtidigen blev indført. Saa længe f. Ex. den sjællandske Meieriholder kun vil byde sine Mælkføer maskintorsten Halv i Forening med lidt Skov- eller Mosehø, kan det ikke hjælpe ham, at han andensteds fra hjemfører endog den bedste Dvægstamme.

Efter det Foranførte kunne vi ikke andet, end give enhver Landmand, der har Lyst til at forbedre sin Dvægbesætning, det Raad, nærmest at holde sig til hvad han har, eller finder i sin umiddelbare Nærhed, i det han saaledes med mindst Beføstning og Risiko vil see sit Dnske opfyldt. Tilfredsstiller dette ham ikke, og har han Lyst og Evne til at ofre noget for Sagen, da ville vi tilraade Krydsning af beslægtede Racer, f. Ex. den engelske og jydsk, eller ogsaa Anstæffelsen af en ædlere Stamme, der saameget muligt passer til de stedfindende Forholde.

Det var meget at ønske, at de Mænd, der bestemme sig til at slaae ind paa en af de antydede Veie til Kvægavlens Forbedring, noie vilde optegne og offentliggjøre Resultaterne af deres Bestræbelser. Hovedopgaven er jo, at faae Mælkqvæg, der i Forhold til det Foder, de fortære, give det bedste Udbytte, hvorved vistnok deres Bærd som Slagteqvæg heller ikke bør lades ude af Betragtning. Man maa saaledes ønske Oplysning om, ved hvilke Midler Dyret er underholdt lige fra Fødselen af, og hvilket Udbytte det siden som Mælkqvæg har ydet; thi man kan ogsaa kjøbe Gulv

for dyrt. En Kvie, der, 3 Aar gammel, er 50 Rbd. værd, men har kostet mig 40 Rbd. at opdrætte, har ydet mig ringere Fordeel, end den, der kun er 30 Rbd. værd, og har kostet mig 15 Rbd. at opføde; og 3 Køer, der give mig et aarligt Udbytte af 120 Rbd., men koste mig 60 Rbd. at underholde, yde ringere Fordeel, end 5 Køer, der paa samme Fodermængde give mig et aarligt Udbytte af 150 Rbd. Kun ved Sammenligning af en Mængde Jagttagelser i denne Retning vil man kunne finde en nogenlunde sikker Ledetraad til sin egen og andres Veiledning.

2.

Er det fordelagtigere at opdrætte store og svære Køer, eller at nøies med de mindre og almindelige?

Den bedste Malkesko er den, som i Forhold til det Foder, den fortærer, giver den meste og fedeste Mælk efter aarlig Gjennemsnitsberegning. Efter denne Grundsætning er altsaa Storrelsen uvæsentlig. Giver nu den større Ko aarlig mere og federe Mælk i Forhold til sin Føde, saa er den bedre, end den mindre; ellers omvendt. Antage vi to store og svære Køer, der fortære netop det samme, som 3 mindre; dernæst, at af hine enhver Ko giver 7 Kander Mælk, af disse enhver 5 Kander, og Mælkens Bestaffenhed antages at være eens, saa er videntsynlig de smaae Køer fordelagtigere, end de store. Men sætte vi, at enhver af de store og svære Køer giver 6 Kander, enhver af de smaae 4 Kander, saa ere de i denne Henseende hver-

andre lige, og deres Værdi, naar de kjøbes som Indskud, eller sælges som Udsud, naar de i sidste Tilfælde ere i lige god Hund, kan ikke være synderlig forskjellig. Men de store Køer fordrer en kraftig Vinternæring, der under de fleste Forholde nok kan opnaaes ved Tilfætning af Korn, og de fordrer ligeledes en særdeles rig og kraftig Græsgang, der ikke altid og allevegne kan staffles tilveie; og dog maae begge Betingelser opfyldes, hvis de skulle yde Fordeel. De mindre Køer derimod formaae at yde godt Bederlag paa den mindre frodige Græsgang, og de ville vel endog paa den frodigste vise sig som fordeelagtige, fordi et større Antal der kunne fødes tilstrækkeligt. Store og svære Køer, som ved tilstrækkelig Næring kunne yde 6—7 Kander Mælk daglig, ere desuden sjeldne, hvorimod de smaae, der under samme Forholde yde 4—5 Kander, hyppigen findes. Og ikke saa sjældent har man mindre Køer, som overgaae de større og sværere ved en Næring, der tilfredsstiller begge fuldkomment. Anglerkøer f. Ex. høre ikke til de store og svære, men desuagtet findes enkelte iblandt dem, som i deres bedste Mælketid yde deres Eier 6 Kander Mælk daglig. Men det forstaaer sig af sig selv, at naar her har været Tale om mindre Køer, saa sigtes derved til saadanne, hvis mindre Størrelse og Vægt ikke er en Følge af en slet Opdræt og kummerlig Næring, men er en Eiendommelighed ved Racen.

Som Resultat af det Forestaaende viser det sig altsaa, at den usædvanlige Størrelse og Vægt ved Opdrættet af Mælk Køer ikke saalige fortjener den Op-

mærksomhed, som vel de fleste anvende derpaa; men at man, saavidt muligt, maa stræbe efter at frembringe saadant Dvæg, som i Forhold til sin Føde giver megen og fed Mælk saalænge som muligt; og at Køer af jevn Størrelse og Vægt i denne Henseende mest maatte tilfredsstille, og deres Opdræt altsaa bedst lønner sig.

3.

Udbødede Mælkøkøer.

I den senere Tid have Slesvig-holstenske Landmænd forsøgt at udbøde ganske udvorne unge Køer, efterat de have kælvet, for derved at bevirke, at de efter Operationen, ved lige Ernæring, vedblive at give ligesaa megen Mælk, som før hiin foretoges; herved vilde man ogsaa vinde den Mælk, som man ellers maa undvære, saalænge Køerne staae golde, hvilket ofte er Tilfældet en meget lang Tid. Hvis denne Fremgangsmaade anbefaler sig, vilde ogsaa de Sygdomstilfælde, der undertiden ere en Følge af Drægtigheden og Kælvingen, blive færre; ligeledes vilde man kunne undvære Tyr der, hvor man ei befatter sig med Opdræt af Hornkvæg.

Anledningen til disse Forsøg gave Meddelelser, der bleve overførte fra amerikanske til engelske, og fra disse igjen til tydske landoeconomiske Tidsskrifter. Heri blev denne Fremgangsmaade fremstillet, som kronet af de heldigste Resultater.

Disse have viist:

- 1) At Operationen er let, og naar den bliver foretaget af en Sagkyndig, uden Fare.
- 2) At der, efterat Operationen har fundet Sted, indfinder sig en Saarseber, der hos nogle Individuer er svagere, hos andre stærkere, hos Nogle ytrer sig en kortere, hos Andre en længere Tid.
- 3) At Køerne efter Udbødningen vedblive at give Mælk; dog ville de ved den Næring, der før blev dem til Deel, ei give saa meget som forhen.
- 4) At Mælken, selv ved en stærkere og rigeligere Ernæring, efterhaanden taber sig meer og meer, snart efter kortere, snart efter længere Tid, og at Dyrene ved god Næring forbruge denne til Ansættelsen af Kjød og Fedt istedetfor til Frembringelse af Mælk.

Dette Resultat stod til at vente, fordi det, der kan gjøre Køerne skikkede til at blive fede, ei tillige gjør dem istand til at frembringe megen Mælk, og Ansættelsen af Fedt er ifølge mangfoldige Erfaringer aldeles ikke nødvendig til en fortrinlig Mælkegivning, men snarere skadelig for denne. Det er almindeligt bekendt, at Berøvelsen af saavel Hans som Hundyrenes Evne til at forplante deres Art, forøger deres Fedeevne, idet den dyriske Organisme, der, hvis Kastrationen ei havde fundet Sted, vilde af Næringen have affondret de Safter, der tjene til at frembringe Aaleevnen, nu maa benytte disse til Ansættelsen af Kjød og Fedt. Heraf vil man imidlertid ikke analogisk kunne slutte, at det, som af Naturen er bestemt til Ernæringen af det nyfødte Dyr, ei alene skal vedblive at vise sig hos

dettes Moder, men det endog i samme Mængde, naar Eonen til at undsfange og føde er bleven denne fratagen.

Da der imidlertid ei mangler Exempler paa, at landoeconomiske Theorier, der synes at fremstille sig som rigtige, ei have viist sig saaledes i Praxis, saa fortjene alle Bestræbelser for at oplyse den her omhandlede Gjenstand enhver Landmands taknemmelige Anerkjendelse.

Jeg skylder en i Angeln boende Svæg-Leverandeur, Hr. Nasser, hvem det var overdraget at levere en meklenborgsk Godseier 2 udbødede Malkesoer, Meddelelsen af den over disses Udbødning optagne Jagttagelsesprotocol, hvilken jeg her ordret lader følge, da jeg tør antage, at den indeholder Meget, der kan interessere mange af Læserne.

Woldowrae, den 23 Marts 1835.

Jagttagelses-Protocol

over begge de Køer, som jeg har kjøbt for at udbøde, og som idag ere blevne leverede her af Philip Thomsen i Ulstrup og Mathias Asmusens Enke i Langballig. Philip Thomsens Ko er af rød Farve, fik sin 3die Kalv den 2 Marts, blev mærket med Nr. 1 og paa dens venstre Horn blev mit fulde Navn indbrændt.

M. Asmusens Enkes Ko er ligeledes af rød Farve, har faaet sin 3die Kalv den 11te d. M., blev mærket med Nr. 2 og forsynet med samme Mærke, som den forrige paa dens høire Horn. Paa Forespørgsel erklærede begge Køers Eiere, at disse hidtil kun ere blevne fodrede med tørt Foder, bestaaende af

Havrehalm, Byghalm, og det nødvendige Kloverhø, hvorfor denne Fodring skulde fortsættes til Operationens Forberedelse, for at iagttage Køernes sædvanlige Udbytte af Mælk.

Endstjøndt disse nu vel ikke havde gjort nogen lang Reise til mig, har jeg dog ei maalt deres Mælk denne Aften, men vil først begynde dermed imorgen.

Den 24 Marts om Morgenens Kl. 6:

Nr. 1 har givet 5 Potter Mælk.

Nr. 2 . . . . . 4½ do. do.

Om Aftenen Kl. 6 har Nr. 1 givet 4¼ Pot.

Nr. 2 . . . . 4 do.

Den 25 Marts om Morgenens Kl. 6:

Nr. 1 har givet 5¼ Pot.

Nr. 2 . . . . . 4¾ do.

Da Fodringen, der skal forberede Køerne til Operationen, nu begynder, kan jeg ikke anstille flere Jagttagerer over Melkeudbyttet, der ogsaa vilde være overflødig, fordi man kun har noie at iagttage Forstjellen efter Operationen og Dvægets fuldkomne Helbredelse.

Den 26 Marts om Middagen Kl. 12 begyndte Køerne at hungre. Den 27de Marts om Morgenens Kl. 9½ tog Operationen sin Begyndelse. Efterat Koen Nr. 1 var bleven nedsnørt paa Tærsteloen, der var bedækket med den nødvendige Halm, bandt man den ved 2 Keeb, der vare bundne omkring dens Bagbeen, efterat disse vare behørigen omviklede med Halm, saa høit op, at den blev saaledes optagen paa en straat liggende Stige, der var ombunden med Halm, at Dyrets Skuldre hvilede paa en de henlagt Fodersæk.

Nu blev Iveret ved Hjælp af et Haandklæde holdt tilbage imellem Bagbenene, for at Snittet, der skulde gøres tæt under Iveret, kunde foretages, uden at gjøre dette eller Melkeaarerne nogen Skade. Man opskar saaledes først den yderste Hud, afbandt dernæst de Aarer, som laae imellem den yderste og den inderste Bughud, og gjorde nu en Åbning paa 5 Tommer i Buggen. Efterat Dyrslægen havde omfattet og behørigt afbundet begge Eggestofke, der ere befæstede ved Noderen, affskar han disse, og syede derpaa Bugaabningen til, hvilket maatte foretages med Forsigtighed, at Traaden ei skulde blive strammet for fast, for at Materien, der senere kom frem, kunde finde Afkob. Herpaa blev den ydre Hudaabning tilshyet paa samme Maade og Koen nedtagen. Da dette var skeet og Koen var bragt tilbage til sin Vaas, tog den med Begjærighed en Haandfuld Hø til sig, og drak iligemaade en Blanding af Æl, Brændeviin og Vand med noget Rugbrød, som var udrørt deri. Den samme Behandling fandt Sted ved Koen Nr. 2; ogsaa denne tog strax med stor Appetit en lignende Portion Næring til sig, som den ovenfor omtalte. Allerede i de første Timer efter Operationen indfandt sig Gaarfeber hos begge Køer, hvilken tiltog til Kl. 4, og især gav sig tilkjende ved Zittren, Rygradens Opkrumning og ved Stønnen. Dvægets Bug var derved saa opblæst, som ved Trommesyge. Dette var eens hos begge Køer, men forsvandt dog meget snart. De aad imidlertid Intet, vilde heller ikke drikke, lagde sig snart og stod snart op igjen uden Ansængelse. Efter fuldført Operation

bleve de malkede hver anden Time indtil Kl. 8 om Aftenen. Feberen vedblev til Kl. 4 den næste Morgen. Nu yttrede Dvæget Lyst til at æde, og nu blev det forskrevne Foder — Haffelse og Bygstraa — givet det i smaa Portioner, hvilket de og fortærede med stor Appetit.

Den 28de Marts om Morgenens Kl. 6 bleve Køerne malkede og Nr. 1 havde $4\frac{1}{2}$ og Nr. 2 4 Potter Mælk, hvorover man maa undre sig, da de ei havde faaet Noget at æde i 24 Timer. Kl. 10 om Formiddagen kom begge Dyrlæger og forordnede efter foretagen Undersøgelse, at man skulde vedblive med Fodringen paa den Maade, som havde fundet Sted siden Operationen. Til at vadske Saarene med, blev foreskrevet et Afkog af en Haandsfuld Egebarf, ligesaa megen Pilebarf, en Haandsfuld Lavendel, Salvie, Cypress, Malurt, Hyldeblomster og Kamille, hvorpaa man gød 5 Rander kogende Vand; derpaa tildæffedes Fadet, hvori alt dette befandt sig, hvorpaa det henstod en Timestid, for at Kraften kunde udtræffes af det, der fandtes deri. Dette Afkog skulde man bruge i lunken Tilstand til at vadske Køernes Saar med hver anden Time. Køerne skulde indtil videre endnu malkes 4 Gange daglig, dog ei i Tidrummet fra Kl. 7 om Aftenen til Kl. 6 om Morgenens. Begge Dyrlæger erklærede, at de holdt for, at den største Fare var overstaaet.

Den 28 Marts Kl. 2 om Eftermiddagen: Køerne ere muntre, æde godt og ere for første Gang blevne vadskede med Afkoget. Efterat man er vedbleven med

denne Vadstning hver anden Time, har givet Køerne det bestemte Foder og malket dem reent Kl. 7 om Aftenen, er der Intet videre at bemærke for idag.

Den 29 Marts Kl. 6 om Morgenen: Køerne havde denne Morgen, efterat de vare blevne vadskede, fodrede og malkebe, ei alene den Mælk igjen, som de gave for Operationen, men havde ogsaa vundet Noget. De gave nemlig:

Nr. 1 $5\frac{3}{4}$ Pot Mælk

og Nr. 2 $4\frac{3}{4}$ do. do.

Hævelsen under Bugen paa Nr. 1 er bleven større, men Koen er munter, og synes at føle mindre Smerte deri, end igaar.

Om Aftenen Kl. 6: Man kan aldeles ikke mere mærke, at Køerne føle nogen Smerte. De ere begge i dette Dieblif blevne rørte paa Marken; de gif her saa rask, som om der aldeles Intet var foretaget med dem.

Den 30 Marts om Morgenen Kl. 6: Køerne ere muntre og vise stor Uedelyst.

Nr. 1 havde $5\frac{1}{2}$ Pot Mælk

og Nr. 2 havde $4\frac{1}{2}$ do. do.

Hævelsen er bleven betydeligt større, men de mærke kun lidet dertil. Man vedbliver at vadsk dem. Køerne ere nu ude paa Marken og springe muntert omkring.

Den 31 Marts om Morgenen Kl. 6: Køerne æde godt; Hævelsen er som igaar.

Nr. 1 gav idag $5\frac{3}{4}$ Pot Mælk.

og Nr. 2 . . . . . $4\frac{3}{4}$ Pot do.

Om Middagen Kl. 12: Køerne ere netop nu blevne rørte igjen, og viste sig ganske muntre derved.

Jeg bemærkede, at der hos Nr. 1 lige under Navlen, tæt foran Snittet, havde samlet sig en Masse vandagtige Dele. Jeg viste strax Dyrlægen det.

Om Aftenen Kl. 6 gav Nr. 1 $5\frac{1}{4}$ Pot Mælk.
Nr. 2 4 do. do.

Den 1ste April om Morgenens Kl. 6
gav Nr. 1 $5\frac{1}{4}$ Pot Mælk
Nr. 2 $4\frac{1}{4}$ do. do.

Den 2den April om Morgenens Kl. 6
havde Nr. 1 $5\frac{1}{4}$ Pot Mælk
Nr. 2 $4\frac{1}{4}$ do. do.

Dvæget befinder sig vel, endssjondt Hævelsen hos Nr. 1 er bleven betydeligt større.

Om Aftenen Kl. 6 gav Nr. 1 $5\frac{1}{4}$ Pot og Nr. 2 4 Potter Mælk. I dette Dieblik kom Dyrlægen, og fandt, at kun de ydre Saar i Huden skulle aabnes. Dette skete og en betydelig Mængde blodagtigt, ildestinkende Vand kom ud af Saarene. Nu skulle Køerne kun vadskes med kuldslaaet Vand 6 Gange daglig. De ere efter Lægens Ytring udenfor al Fare; de skulle have saameget at æde, som de selv ville, og kunne nu bringes til deres Bestemmelsessted i Mecklenborg. Da jeg imorgen reiser ind i Haderslev Amt, for at hente Dvæg, der skal følge med disse Køer til Mecklenborg, bliver der i min Graværelse Intet nedskrevet, med mindre der skulde indtræffe ganske besynderlige Tilfælde.

Den 9 April om Aftenen Kl. 5: For den Tid, der er forløben, medens jeg var borte, har jeg kun at bemærke, at Køerne ere vedblevne at befinde sig vel, og have hverken givet meer eller mindre Mælk.

Den 10 April om Morgenen Kl. 9: Den ankomne Dyrlæge erklærer efter gjentagen Undersøgelse, at Køerne uden Risiko kunne tiltræde Reisen til Mecklenborg. Men da Dvæget, der skal med, endnu ei kommer i de første Dage, vil jeg fortsætte mine Jagtagelser, indtil det afgaaer.

Den 11 April: Udbyttet af Mælk som sædvanligt. Dvæget befinder sig vel.

Den 12 April: I det Hele er der ingen Forandring at iagttage.

Den 13 April: Intet at bemærke.

Den 14 April: Saarene læges og lukke sig daglig meer og meer.

Den 15 April: Intet at bemærke.

Den 16 April: Da jeg idag gjør en Reise paa nogle Dage til Kiel, bliver denne Protocol kun fortsat i min Fraværelse, hvis noget Særegent skulde indtræffe.

Den 20 April om Morgenen Kl. 6: I min Fraværelse er der Intet forefaldet, der er værd at bemærke.

Nr. 1 havde denne Morgen $5\frac{1}{4}$ Pot Mælk.

Nr. 2 — — — $4\frac{1}{8}$ do. do.

Den 21 April: I Dag afgaves Dvæget.

Det er muntert, og Saarene ere ganske lægte. Jeg har nu Intet videre at antegne i denne Protocol, og slutter den derfor.

Boldewrae d. 21 April 1835.

Kasser.

At disse Køer efter Udbødningen gave meer Mælk, end forhen, tiltrods for andre Forsøg, som Slesvig-

Holstenere have anstillet og de Erfaringer, de have øst deraf, turde vel have sin Grund i den bedre og kraftigere Næring, da de forhen erholdt Rughalm, Havre halm og Kloverhø, siden efter derimod Bygstraa paa Hakkelsen samt Kloverhø; af begge Slags Foder fit de tilsidst saameget, de vilde æde.

Ifølge det, Vedkommende skriftligt har meddeelt mig, have disse Køer efter deres Ankomst til Mecklenborg, ved en god Græsning og en kraftig Vinterfodring, i de første 2 Aar bibeholdt deres Mælkerigdom, men i det 3die Aar sat meer og meer af paa Mælken; de ere derpaa om Vinteren i det 3die Aar blevne fedede og have opnaaet en høi Grad af Fedme, især den ene Ko, saa at den Lybeker Slagter, som kjøbte den, skal have forsikret, at han aldrig har slagtet saa fedt et Dyr.

4.

Om Kornfodring*).

Ligesom de flesvigholstenste Landmænd meer og meer maatte erkjende, at det var fordeelagtigere at drive Meierierne for egen Regning, end at bortforpagte dem, bestræbte de sig og ivrigere for, saavidt muligt, at forbedre ei alene Hornqvægstanden, men ogsaa Græsmarkerne og Engene, og ligeledes at give Køerne en kraftigere Næring ved Tilfætning af Korn om Vinteren. Denne Kornfodring er endnu paa in-

*) De i det Følgende forekommende Noter under Texten hidrøre fra flere andre erfarne Landmænd, med hvilke Forsætteren raadsførte sig om sit Arbeide inden bets Udgivelse.

gen Maade kommen i Miscredit, om man end hist og her gjør Indvendinger imod den; men den tiltager snarere, end aftager, saa at der forbruges et meget betydeligt Quantum Korn aarlig paa denne Maade. Men om der med Hensyn til selve Maaden, hvorpaa dette skeer, ei kunde være Meget, der var bedre og hensigtsmæssigere, derom kunde man bedst faae Kundskab, naar der blev anstillet comparative Forsøg. Ved Hjælp af disse kunne vi forelægge Naturen (hvis Indvirkning paa al Landvæsenets Gjoren og Læden er af største Indflydelse, og i hvis umaadelige Bærsteder Landmanden bestræber sig for at være en, om og kun ringe Medarbejder.) Spørgsmaal over den her omhandlede Gjenstand; disses rigtige Besvarelse vilde afhænge af, hvorledes Spørgsmaalene stilles.

For nemlig at opnaae Resultater, der ere værd at lægge Mærke til, maa det, som man vil sammenligne med hinanden, — alene med Undtagelse af det, hvorom man ønsker at faae Underretning, — ei alene være saavidt muligt ligt, men tillige maa Alt, saavidt det staaer i menneskelig Magt, forebygges, der kan have en forstyrrende Indflydelse paa den omtalte Lighed. Det er imidlertid ei let at bevirke alt dette i sine Enkeltheder; det fordrer megen Omhu, stor Orden og stadig Bedholdenhed, men er i det Enkelte ei heller stedsse muligt, forsaavidt Veiriget og saadanne Omstændigheder, som ligge udenfor de menneskelige Kræfters Omraade, have Indflydelse derpaa.

Dette er vel ogsaa Aarsagen, hvorfor comparative Forsøg ei blive saa hyppigt anstillede i Agerdyrkingen,

som det var at ønske. Ere end saadanne ei istand til at afgive nogen fuldkommen apodictisk Visshed, kunne de dog, behørigt anstillede, saavidt det staaer i menneskelig Magt, bringe os nærmere dertil, og da allerede være af overordentlige Følger og stor Nytte paa Grund af de Handlinger, som de, der have deeltaget i Forsøgene, ville udøve, naar de ere blevne overbeviste. Vilde man faae mere Smag for Forsøg af den her omhandlede Slags, vilde Overbeviisningen om deres Nytte tiltage meer, og vilde man interessere sig mere derfor, end hidtil, maatte det være af stor Nytte for Alle, der selv drive deres Meieri, med Hensyn til Kornfodringen at faae en tilfredsstillende Underretning om Følgende, der endnu er meer eller mindre tvivlsomt og uklart.

1) Vise de forskjellige Kornarter ved deres Opfodring paa Køerne sig virksomme med Hensyn til deres Evne at frembringe Mælk, i den Orden, som jeg har angivet i mit Skrift „Rindviehzucht, Meiereiwirtschaft“ S. 116—18, og i hvilken de ere klassificerede der?

2) Hvilken Blanding af de forskjellige Sædarter bringer ved deres Opfodring paa Køerne den mest og fedeste Mælk tilveie?

3) Er det fordeelsagtigst at fode med skraaet, eller med heelt Korn? Om og Fleertallet af vore Landsmænd erklære sig for Fodringen med Skraa, gives der dog Nogle, der ere af en modsat Mening. I alt Fald bliver der selv af dem, der give Fodringen med Skraa

Fortrinnet, ved Siden af dette, næsten bestandig endnu opfodret megen utærsket Sæd, om denne end bliver sfaaret til Haffelse.

4) Hvilke Resultater faaer man af en Fodring, der paa den ene Side bestaaer af godt Hø og Halm, og paa den anden Side af Korn og god Halm. Det forudsættes, at Køerne blive fodrede paa begge Maader, indtil de ere fuldkommen mætte.

5) Hvilke Resultater fremgaae af en Fodring, hvor man paa den ene Side kun giver Køerne Hø og god Halm, og paa den anden Side Korn, godt Hø og Halm, saaledes, at naar man kun fodrer med Hø og Halm, Dvægteten af hiint kommer i nærrende Evne saa meget som muligt de Stoffer nær, som Dvæget erholder ved den anden Fodringsmaade.

6) Er det bedst at give Køerne Sæden i Straa eller Meel?

7) Gaavel af den Sæd, der opfodres heel, som af den sraaede, bortgaaer der ikke Lidet uforsøiet, om og i et forskjelligt Forhold efter Individuernes Legemsbestaffenhed. Kan man afhjælpe denne Ubehagelighed derved, at man bringer det malede Korn, førend det bruges, i Gjæring? Er den sure eller Biingjæringen da den bedste og virksomste*)?

De, der ei ynde Kornfodringen, maae gjerne kalde den et Onde, men den er som oftest et uundgaaeligt og nødvendigt Onde, da man kun ved den

---

*) Af saadanne Gjenstande kunne endnn tilføies: Resultaterne af dampet, kogt og støbt Sæd.

kan erholde den bedste, under alle Forhold anvendelige og for Landmanden uundværlige Gjødning paa den billigste Maade, alene ved et saa talrigt som muligt, godt og om Vinteren kraftigt fodret Dvægghold, og i Forbindelse hermed et med tilstrækkelig Sagkundskab og største Omhyggelighed drevet Meieri. Avlsbrug, der have en saa udmærket Høavl, at de ved Hjælp af denne og god Halm i tilstrækkelig Mængde, formaae at give deres Køer et godt og kraftigt Vinterfoder, kunne gjerne undvære Kornfodringen, men hvormange gives der vel i vore Hertugdømmer, der have den Lykke? Det er vel udenfor al Tvivl, at en langt større Mængde ei kan rose sig deraf, og disse ere derfor nødsagede, enten de ville eller ei, til at tage deres Tilflugt i større eller mindre Grad til Kornfodring, for at opnaae det ovenomtalte Diemeed, som man ei let ustraffet lader blive upaaagtet.

Nu ville vel Kornfodringens Modstandere have, at Raal, Køer, Kartofler, Mliefager o. a. d. skulde træde istedetfor Sæden, men, som bekjendt, ere dermed forbundne saa væsentlige, skadelige Følger for Mængden og især Godheden af Smørret, at Anvendelsen af disse Surrogater vanskeligt nogeninde vil blive yndet og vinde Bifald hos Fleertallet af vore Landmænd. Kun Gulerødderne (*Daucus carota*) vilde være istand til at gjøre en Undtagelse herfra, naar det Mislige og Omstændelige ved deres Dyrkning, det Eiendommelige ved deres Avl, Opbevaring og Fodring ei havde saameget Afstrækkende ved sig, at man kan antage, at enhver Dyrkning af dem i det Større, som man vil

forsøge til det omtalte Diemeed, vil have samme Skjæbne, som forrige Aar paa den adelige Gaard, Lehmsuhlen, (da denne eiedes af en Hofraad v. Hinüber fra Hannover), hvor den strax igjen blev opgiven, da den aldeles ikke passede for Driftens Forhold der paa Stedet*).

---

*) Fodringen alene med Hø, indtil fuldkommen Mattelse, vil vise sig forbeclagtigere for Kærnes Malkegivning, end den blotte Kornfodring paa samme Maade med Tilgift af den nødvendige Halm, men forbeclagtigt viser sig en Fodring (indtil fuldkommen Mattelse), bestaaende for største Deel af godt Hø med Tilgift af den nødvendige Halm af de Kornarter, der virke bedst paa Kærnes Malkegivningsevne.

— t —

— De Spørgsmaal, som Forfatteren her har opløst, lade sig endnu formere og ere alle af største Interesse. Høist vigtigt er det ustridigt at tilberede Kærnes Foder, især Sæden, paa en Maade, der letter Fordøielser. Dette kan iblandt Andet skee: ved Selvhedning og ved Røgning. Hiin er lettest at iværksætte, denne er vel langt virksomere, men fordrer en betydelig Ildbrændsel, hvilken Ubehagelighed bedst kunde afhjælpes, naar man vilde bruge Damp, især, naar der af den Grund var truffen en saadan Indretning, at den Ildbrændsel, som man dog behøvede, om ei ganske, dog for det meste, var tilstrækkelig hertil. Ophedningen ved Damp giver os den eneste Maade ihænde til at fuge større Quantiteter Korn med en ringere Mængde Brændematerial.

Tr.

5.

Hvorledes betaler det sig at opfodre Sæden paa Køerne?

Hvorledes Kornet betaler sig ved at opfodres paa Køerne, er uden Tvivl af stor Betydning for Alle dem, som finde sig foranledigede til at bruge denne Fodringsmaade. I mit Skrift: „Rindviehzucht, Meierewirthschaft“ (95—109) har jeg bestræbt mig for at godtgjøre, hvorledes dette efter Priisangivelsen af de Sædarter, som især blive opfodrede paa Køerne, og med Hensyn til den forskjellige Priis paa Meierieprodukterne, kan være Tilfældet, og da Ingen, saavidt jeg veed, har gjort Indvendinger imod, hvad jeg har opstillet i hiint Værk, saa tør jeg vel antage, at jeg saa temmelig har truffet det Rigtige. Dernæst ere de Tilfælde, i hvilke det Korn, som man anvender til Køernes kraftige Ernæring, ei betaler sig godt, saa faa i Sammenligning med de modsatte, at de neppe kunne komme i Betragtning, og man har allerede i flere Aar, ved den Priis, der har været paa Kornet og Meierieprodukterne, faaet hiint godt betalt ved at anvende det paa den her omtalte Maade.

Dette uanseet, vil det afhænge af Følgende, om Sædens Opfodring paa Køerne skal betale sig godt.

1) Af Dvægstandens Bestaffenhed. Jo talrigere denne er paa Individuer, der give megen og tillige feed Mælk, desbedre vil det betale sig at give dem en kraftig Ernæring, følgerlig ogsaa at fodre med Sæd. Mindre godt Dvæg giver vel ved en god Fodring et bedre Udbytte end ved en ringere, men betaler aldrig

et kraftigt Foder saa godt, som naar det var af en bedre Bessaffenhed.

2) Om Maaden paa hvilken man giver Køerne Foderet. For at dette nemlig skal betale sig godt, maa man ei give alle Køerne lige meget, men maa tildele dem meer eller mindre efter deres individuelle Bessaffenhed*).

Det forstaaer sig af sig selv, at de steds maae have det nodtorstige Foder; siden hen maa man, med stadigt Hensyn til det ovenfor Omtalte, efterhaanden fodre de Køer, der snart skulle k lve, eller, som man i daglig Tale siger, begynde at løbe, stærkere; endelig maa Sæden gives Køerne i en Tilstand, der besor-

---

*) At foranstalte en saadan Ernæring af Køerne efter deres Individualitet, vilde foruden de Banskeligheder, som ere forbundne med en saadan Fodringsmaade, for at bevirke, at den bliver efter Vnske, ogsaa have det imod sig, at mange Køer, som tidligere vare m lkerige, sidenester ei steds have viist sig saaledes, og igjen andre, med hvilke man tidligere var utilfreds, sidenester have viist sig betydeligt bedre. — Køer, som ei erstatte det gode Foder, man anvender paa dem, maae affattes, og da kunne de øvrige, paa de Undtagelser nær, som indtræffende Tilfælde kunne forarsage, gjerne blive eens fodrede.

—t—

— Om ogsaa den her omtalte Foranderlighed hos enkelte Køer med Hensyn til deres M lkegivning, ei er at nægte, saa hører det dog til Undtagelserne og kan ei gælde som Regel. Den Vinterfodring, som man indretter overeensstemmende med Køernes Eiendommeligheder, vil i Almindelighed vise sig som den fordeeltigste, naar man kun formaaer at bevirke, at den er rigtigt indrettet.

— 17. —

drer deres Forboielse og derved ogsaa dens Virkning paa Mælkegivningen.

3) Af det omhyggelige Udvalg af den Sædart til Opfodring, der, som det undertiden er Tilfældet, er den billigste med Hensyn til Vægt, nærende Evne og de Egenskaber, som især befordre Mælkegivningen.

4) Af Græsgangens Beskaffenhed. Denne maa svare til Vinternæringen. Jo bedre hiin er, desto kraftigere kan denne ogsaa være; ja denne kan, naar man har udmærkede Græsgange og godt Dvæg, og man forresten iagttager det ovenfor Anførte, med Fordeel være saa fortrinlig, som om Dvæget skulde fedes. Vel ville de Koer, der have faaet en kraftig Vinternæring, vise sig mere mælkerige om Sommeren paa middelmaadige Græsgange, end de, der kun ere blevne daarligt fodrede om Vinteren, men svarer Græsgangen ei til Vinterfodringen, foranlediger dette dog i alt Fald, at Sædens Opfodring paa Koerne betaler sig mindre godt.

5) Ogsaa vil det beroe paa, om Dvægets Eier besidder de nødvendige Kundskaber og anvender disse rigtigt, hvorvidt det vil betale sig at opfodre Sæden. Han maa af egen Indsigt være fuldkommen fortrolig med alle Eiendommeligheder hos hvert enkelt Hoved, for derved at sættes istand til, ei alene at give de hensigtsmæssigste Anordninger med Hensyn til Fodringen, men og stedse noie og vedholdende give Agt paa, at hans Forrifter blive efterfulgte. En saadan Control til Opnaaelsen af det her omtalte Niemeed er ogsaa nødvendig for den, der troer sig i Besiddelse af

den sjældne Lykke, at han kan stole paa, at de Folk, hvem han har overdraget Besørgelsen af det, han har anordnet, stedsse punktligt ville efterkomme hans Forskrifter, fordi selv saa udmærket gode Personer ei let vedblive at være dette, naar man ei længere har Opsigt med dem, og Ordsproget „Herrens Die gjør Dvæget fedt,“ finder ogsaa fuldkommen Anvendelse her.

6) Skal Kornfodringen betale sig godt, forudsættes endelig en fortrinlig Meieribedrift. Det kan naturligtviis ei være tilstrækkeligt at være i Besiddelse af en stor Mængde Mælk, naar der ei bliver produceret den størstmulige Mængde fortrinligt Smør og Ost. Den større eller mindre Qvantitet af saadanne Produkter vil ganske væsentlig afgjøre, om der har været Fordeel eller Tab ved den stedsfundne Kornfodring. Denne betaler sig overhovedet, som det i det Foregaaende er viist, bedre eller slettere, eftersom de ovenomtalte Fodringer kunne blive meer eller mindre opfyldte. Tillige viser det her Anførte, hvorfor en lige kraftig Kornfodring i et Aulsbrug betaler sig bedre, end i et andet.

6.

Mælkebøtter af Glas.

Ligesom Mængden af godt Smør betinges af Forraadet af sød Fløde, saaledes afhænger det større eller mindre Qvantum, man erholder af denne, iblandt Andet ogsaa af de Bøtters Bessaffenhed, som man betjener sig af til at lade Mælken sætte Fløde i. Lige

indtil den nyere Tid brugte man dertil kun de almindelige Træbøtter. Disse udfordre en ganske omhyggelig, nøjsommelig Skuren, ja i den varme Sommer fra Tid til anden en endnu stærkere Renselse, naar Mælken tilstrækkeligt skal sætte Fløde uden at blive suur.

Begge Slags Reengjøring fordrer en betydelig Anvendelse af Tid, Nøie og Beføstninger, men kunne desuagtet ei stedsforebygges, at Mælken i den hede Sommer bliver suur i disse Bøtter. De her omtalte Ubehageligheder bevirkede den nu temmelig almindelige Brug af Træbøtter, som indvendig ere anstrogne med Oliefarve, i hvilke Mælken holder sig længere sød, hvis Reengjøring fordrer mindre Tid og er mindre nøjsommelig. Disse kunne imidlertid heller ikke i den varme Aarstid fyldestgjøre de Fordringer, som man gjerne vilde gjøre til dem. Der maae flere Aars Erfaringer til at afgjøre, om Mælkebøtter af Glas i det Større ere istand til at opfylde disse Fordringer.

I Meieriet paa det ved Lütsenburg i Holsten beliggende adelige Gods Water-Neversdorff har man bestandig i de sidste 8—9 Aar benyttet disse Mælkebøtter. De ere fra en Glasfabrik ved Güstrow i Mecklenborg, og derfra har man ogsaa faaet dem, hvormed man har kompletteret Afsangen. De koste $11\frac{1}{2}$ Cour. Stykket, frit leverede i Lübek, rumme 3 Rander Mælk, ere foroven $17\frac{1}{2}$ Tomme, forneden $11\frac{1}{2}$ Tomme i Gjennemsnit, og $3\frac{1}{2}$ Tomme dybe. Deres Form ligner saa temmelig vore sædvanlige Træ-Mælkebøtters. Der flaaes kun faa af dem istykker i det omtalte Meieri, men Pigerne, som tjene der, høre ogsaa til

den bedre Klasse af saadant Tyende, ere Alle fra selve Godsset og beslitte sig paa Forsigtighed, da de gjerne ville beholde den Slags Mælkebøtter, eftersom de lette deres Arbeide. At det maa være mindre fordeelagtigt at have Mælkebøtter af Glas der, hvor man aarlig skifter Meieripiger, og maa erstatte de Afgaaende med Andre fra ganske forskjellige Steder og Egne, er indlysende, men dog ere de Fordele, man har af disse Bøtter, overveiende. De ere nemlig ei alene billigere, end Træbøtter, men ifølge de Erfaringer man flere Aar har gjort paa Water-Neversdorff, ere de lettere og mindre befoftelige at gjøre rene, end selv de, som ere malede med Oliefarve, og Mælken holder sig flere Timer længere i hine, uden at blive suur, end i disse. For at overbevise sig herom, kan man om Sommeren opstille en Glasbøtte mellem 4 Træbøtter, fylde alle paa samme Maade med Mælk, og Resultatet vil snart vise sig. Modsig de Erfaringer, som man vil have gjort i enkelte Meierier, det, som her er paastaet, stemme derimod de, som man har gjort i andre, sammen med dem. Saaledes har man i mange Aar, iblandt andre Steder, med Fordeel betjent sig af saadanne Glasbøtter paa Gaarden Farve i Wagrien, ikke langt fra Oldenburg. Disse komme dem, som findes paa Water-Neversdorff, saa temmelig nær i Form og Størrelse, og blive forfærdigede af en Hr. Stricker ved Melchow i Meklenborg, og have med Transportomkostninger kostet 9 fl Cour. og paa Stedet 8 fl . Cour. Stykket. Hvad Formen og Størrelsen, især den sidste, angaaer, da er denne ingenlunde ligegyldig, da Mælken i et Fod

deshurtigere afføles og, som en Følge deraf, desbedre sætter Fløde, førend den bliver snur, jo større Overflade, der er udsat for Luftens Indvirkning.

Reengjøringen af disse Glasfade skeer bedst i Mælkfjælderen, uden at gjøre denne synderligt ureen, naar man hertil betjener sig af større Ballier, saaledes som man sædvanlig bruger dem til Toivadst. Man lader den ene af disse Balliers 3 Fødder gjøre noget fortere, end de andre, at der kan være Fald til denne Side; her borer man et Hul i Bunden af Ballien, ei langt fra dens Rand. Dette Hul tillukker man med en almindelig Glaskeprop, saa ofte man øser Vand i Ballien, og tager den igjen op, naar man vil lade det afbenyttede Vand løbe ned i et Kar under Ballien, for derfra at bortkastes. Nu foretager den ene af Meieripigerne den første og væsentligste Reengjøring i en af de omtalte Ballier med Linnedklude og Vand, der kun behøver at være varmt, ikke hedt, endnu mindre kogende, hvortil hun, hvis det gjøres fornødent, kan bruge fin, sigtet Bøgeaske, der lettere og hurtigere fjerner Fedtdele. En anden Pige vedbliver med Reengjøringen i en anden Ballie ved Siden af paa samme Maade, dog uden at bruge Asken. En tredie Pige skyller dernæst enhver Botte godt af med reent, koldt Vand i en tredie Ballie eller et Kar, som ligeledes maa staae nærved. Derpaa stiller hun Fadene til Tørring paa et Stillads af Røgter, der er opført langs med den ene Side af Mælkfjælderen, i en skraa Stilling, den ene ved Siden af den anden, hvorved en fjerde Pige maa være hende behjælpelig, der

som hun faaer for meget at bestille med at bære det varme og kolde Band til og det afbenyttede fra, hvilket ellers paaligger hende at udrette.

Dvølsen vil siige Haanden, hvilken Varme Bandet, der anvendes hertil, maa have. En stærkere befordrer i det mindste en hurtigere Reengjøring, end en svagere, men udsætter, i Forhold til sin Høide, Fadene meere for Faren at springe itu, især medens de endnu ere nye, eller mindre brugte, saa og om Vinteren, naar den endnu varme Mælk i en stærk Kulde bliver slet i dem. Briste de end ikke, saa give de ofte en Klang fra sig, naar den varme Mælk kommer i dem, og det viser sig da ved nærmere Undersøgelse, at de have faaet en fin Ridse, der i Tiden vil foraarsage deres Bristning. Derfor er det raadeligere at betjene sig af Træbøtter om Vinteren, hvis man ei har en nogenlunde frostsri Mælkekælde. I enkelte af Glasbøtterne vise sig vel smaae Blærer, som ved Brugen aabne sig eller afblade, hvorved der opstaaer Fordybninger, som imidlertid ei gjøre Bøtterne ubrugbare, men kun gjøre deres Afvaskning besværligere, fordi den Mælk, der er i Fordybningerne, er vanskeligere at faae ud, end, dersom Bøtterne vare jævne overalt. Disse Fade ere slet ikke saa skrøbelige, som Mange befrygte, naar man kun ei omgaaes altfor uforsigtigt med dem, saa at man i Betragtning af de Fordele, som de yde, ei maa lade sig afholde fra at bruge dem. Ifølge de Erfaringer, man har gjort desangaaende paa Gaarden Farve, har den aarlige Afgang kun beløbet sig til $5\frac{1}{2}$ pCt. og gjort de Forholdsregler,

som i Begyndelsen vare trufne til dennes Formind-
skelse, ganste overflødige*).

*) „Mælkebøtter af Glas ere stærkere Varmelebere, end de af
Træ. Man maa imidlertid ogsaa tage Hensyn til Andres
Erfaringer, der afvige herfra, og see til, ved omhyggeligt
anstillede comparative Forsøg, at sætte denne Gjenstand
udenfor al Tvivl. Det vilde formentligen være meget
hensigtsmæssigt at sætte Glasbøtter med Mælk i Vand,
som løb igjennem Kjalderen, hvor en saadan Indretning
løb sig gjøre.“

5.

— „Ogsaa paa Gaarden Schwelbeck ved Oldenborg have
Glasbøtter været i Brug i 14 Aar i det derværende Meieri.
Godsets Eier sik dem først fra Glashytten ved Gústrow i
Meklenborg, hvor Stykket kom paa omtrent 8 $\frac{1}{2}$ Cour.
Siden ere de stegne i Priis. Nu forlanger en Heiligen-
hafener-Skipper, der har bragt nogle med fra Meklenborg,
12 $\frac{1}{2}$ Cour. pr. Stk. foruden Tolden. De ere foroven 18,
forneben 12 Tommer i Gjennemsnit, samt 4 Tommer dybe;
de rumme omtrent 4 Kander Mælk. De ligne forøvrigt
saa temmelig Træbøtterne i Form.

For nogle Aar siden blev her anstillet Forsøg, om
Mælken satte bedst Fløde i Bøtter af Glas eller Træ.
Bøtterne, som vare bestemte til Forsøget, stode tørre og ei
i Vand, saaledes som ellers er Tilfældet i dette Meieri,
og som siden bliver omtalt. Udbyttet af Smør blev om-
trent eens, om ogsaa senere Forsøg tale til Fordeel for
Glasfadene. Men i ethvert Tilfælde viser det større Ud-
bytte sig saa ubetydeligt, at det ei synes tilraadeligt for
en Meieribesidder, af denne Grund at anskaffe sig dem.
Hovedfordelen ved dem bestaar deri, at de i Sammentig-
ning med Træbøtter lade sig uden stor Møie fuldkomment
reengjøre og vedligeholde med ringe Bekostning. Foran-